

TERUG NAAR JE ROOTS

DE DETAILS EN VERHALEN ACHTER JE STAMBOOM
UITPLUIZEN IS LEUK, EN MINDER INGEWIKKELD DAN
JE DENKT, ONTDEKTE JOURNALIST CAROLINE BUIJS.

Laatst viel er een sepiakleurige foto van mijn oma als jonge vrouw uit een overvol laatje. De foto zal ergens halverwege de jaren dertig zijn gemaakt, want mijn oma (de moeder van mijn moeder) was van 1911. De foto is gemaakt in een fotostudio: mijn oma staat mooi rechtop en de achtergrond is een decor: een doek met daarop glas-in-lood geschilderde ramen en een klein schilderijtje. Wat mij trof toen ik de foto terugzag, was de sprekende gelijkenis met mijn dochter van twaalf. Die blik! Die neus! Die mond! Alsof ik mijn dochter ineens zag als twintiger, in plaats van de tiener die ze nu is.

Voor veel mensen begint de interesse in de familie-geschiedenis vaak met zo'n foto: je bladert door vergeelde fotoalbums, leest oude brieven of (reis)-dagboeken van je opa en oma, kent de bijzondere verhalen die de ronde doen in de familie of draagt een sieraad dat al generaties lang wordt doorgegeven. Een manier om je te verdiepen in je familie is een stamboom maken. In *Je stamboom onderzoeken voor dummies* schrijft Pyter Wagenaar dat als je op een gegeven moment meer vragen kunt stellen dan dat je ouders, ooms, tantes en opa en oma kunnen beantwoorden, het misschien tijd is om als een soort detective in de gemeentelijke en regionale archieven te duiken. Daarin kun je soms levens reconstrueren van honderden jaren terug.

DE STAMBOOM ALS KAPSTOK

Waarom zou je al die moeite doen om je familie-geschiedenis te onderzoeken? Allereerst omdat het je leuk lijkt natuurlijk. Misschien heb je sowieso een algemene belangstelling voor geschiedenis en ben je nieuwsgierig naar de rol die je voorouders daarin speelden. Wagenaar noemt onder meer een uitspraak

van de historicus Johan Huizinga (1872-1945) als reden: 'Geschiedenis is de geestelijke vorm waarin een cultuur zich rekenschap geeft van haar verleden.' Door je stamboom uit te pluizen krijg je meer inzicht in je verleden, van de weg die je familie de afgelopen eeuwen heeft afgelegd om bij jou aan te komen. Zitten er misschien familieleden tussen die hetzelfde beroep hadden als jij nu? Of die iets hebben gedaan of betekend wat jou nu juist interesseert? Je stamboom uitzoeken is ook een ideale aanleiding om op een andere manier met je ouders, ooms en tantes en misschien nog je opa en oma te kletsen. Vaak blijken dat achteraf heel waardevolle gesprekken te zijn waarbij je dingen te weten bent gekomen die je nog helemaal niet wist.

**OP DE FOTO VAN MIJN OMA
VIEL ME DE GELIJKENIS MET MIJN
DOCHTER OP. ALSOF IK HAAR
INEENS ZAG ALS TWINTIGER**

Namen en jaartallen uit je verleden opsporen en proberen zo ver mogelijk terug te gaan in de tijd is leuk, schrijft Wagenaar, maar misschien is het nog wel leuker om die gegevens te zien als een kapstok voor het schrijven van een familiegeschiedenis. Want uiteindelijk zijn namen en jaartallen maar kale feiten. Het gaat vooral om wat je onderweg tegenkomt, want daarmee kun je een verhaal maken om die feiten tot leven te laten komen. Zoals een briefje dat ik vond, toen ik van mijn vader naar aanleiding van dit artikel twee gevulde enveloppen met familie- >

'TIJDENS HET SCHRIJVEN VAN MIJN BOEK HAD IK SOMS HET GEVOEL DAT MIJN GROOTOUDERS BIJ ME AAN TAFEL ZATEN'

paperassen kreeg overhandigd: een met vulpen geschreven 'bewijs van inschrijving bij overlijden' van mijn oma (de moeder van mijn vader), die ik nooit heb gekend. Zo'n tastbaar bewijs als dat briefje lijkt het verhaal dat ik al kende op de een of andere manier intenser te maken. Mijn oma stierf midden in de oorlog aan tuberculose op, zo zie ik nu voor het eerst, de dag dat de zomer begon: 21 juni. Door haar overlijden moest mijn vader uiteindelijk naar een weeshuis, want mijn opa kon in zijn eentje niet voor twaalf kinderen zorgen. Doordat haar leeftijd bij overlijden op dat briefje helemaal is uitgeschreven in letters, klinkt het bijna nog jonger dan het al was: 'twee en veertig jaren'.

TIPS

- * Noteer waar je iets vindt, dan kun je altijd iets terugzoeken of aanvullen.
- * Houd ook bij waar en waarin je niets hebt gevonden (dat voorkomt dubbel werk).
- * Muziek kan een goed middel zijn om mensen te laten vertellen. Journalist Karin Sitalsing: "Ik vroeg aan mijn tantes, toen we spraken over uitgaan: 'Waar dansten jullie dan op?' Dat werden prachtige gesprekken, ook voor hen kwam die periode weer tot leven. Soms zette ik tijdens het schrijven muziek op uit die tijd. Zo kwam ik vanzelf in de juiste sfeer."

OUDE KRANTEN & BRIEVEN

Schrijver en journalist Karin Sitalsing werkt aan een boek over de geschiedenis van haar betbetovergrootvader. Hij maakte deel uit van een groep kolonisten – boeroes genoemd – die midden negentiende eeuw vanuit Nederland naar Suriname vertrokken. Door haar familiegeschiedenis te beschrijven, voelt ze zich niet alleen meer verbonden met de neven en nichten van haar moeder die ze in Suriname voor het eerst is gaan opzoeken, maar ook met haar moeder zelf. "Ik belde haar gisteren bijvoorbeeld voor de zoveelste keer op, en dan begint ze al bij voorbaat te lachen. Want ik kom altijd weer met de vraag: 'Ja mam, maar hoe zit dát eigenlijk?' Mijn moeder heeft me zo veel dingen verteld, zoals hoe het huis van mijn overgrootmoeder eruitzag. Dingen waarvan ik nu denk: waarom wist ik dat eigenlijk nog niet?" Andersom heeft Karin ook dingen met haar moeder kunnen delen: "Dan kwam ik ineens met een geboortakte van haar overgrootvader op de proppen. En voor het eerst hebben we het tot in detail gehad over hoe het voor haar was om naar Nederland te komen. Daar had ik nooit eerder echt goed naar gevraagd." De stamboom van haar familie was al voor een groot gedeelte gemaakt. Karin dook vooral in de archieven om details te vinden over de levens van haar familieleden. "Ik liep daar rond als een kip zonder kop en kwam veel dingen tegen die ik niet voor mijn boek kon gebruiken, maar wel heel interessant waren om te weten te komen. Ik heb in oude kranten zitten neuzen en kwam brieven tegen van mijn betbetovergrootvader. Er is veel te vinden op internet, maar een doopakte ook echt zelf vasthouden is nog veel leuker. Tijdens het schrijven van mijn boek had ik

soms het gevoel dat mijn grootouders bij me aan tafel zaten. Ik zal ze missen als het verhaal straks af is."

VERGETEN VERHALEN

De gelijkenis tussen mijn oma en mijn dochter die ik op de foto bespeurde, heeft wel iets losgemaakt, merk ik. Wat weet ik eigenlijk van háár moeder, mijn overgrootmoeder? Zou mijn dochter ook op haar lijken? En ook al heeft mijn vader altijd veel verteld over zijn – overigens gelukkige – kinderjaren in het weeshuis, ik weet eigenlijk niets over de gezinnen waaruit zijn ouders weer kwamen. Misschien een mooi project voor de komende winteravonden: mijn eigen stamboom maken – en veel bij mijn ouders langsgaan om naar alle verhalen over vroeger te luisteren die zij zich nog herinneren. ●

MEER LEZEN

- * 'Boeroes - Een familiegeschiedenis van witte Surinamers', Karin Sitalsing (Atlas Contact, verschijnt in oktober)
- * 'De kleine - Je stamboom onderzoeken voor dummies', Pyter Wagenaar (BBNC)
- * 'Voorouders in beeld - Stamboom en familiegeschiedenis', Teleac/Not & Centraal Bureau voor Genealogie (alleen tweedehands verkrijgbaar)
- * 'Het Familieproject - Een creatief handboek voor iedereen die het verhaal van zijn familie wil ontdekken, maar niet weet waar te beginnen', John-Paul Flintoff en Harriet Green (De Geus)

Zelf een stamboom maken

Deze tips kunnen je op weg helpen.

1. HOE BEGIN JE?

Een van de basisregels van stamboomonderzoek (ook wel genealogie genoemd) is: werk stap voor stap terug in de tijd. Je begint bij jezelf en gaat via je ouders, grootouders en overgrootouders terug in de tijd.

* Verzamel de **primaire gegevens** over je familie: dus alle voor- en achternamen, data van geboorte, huwelijk en overlijden en beroepsgegevens. Vraag je ouders het hemd van het lijf en struin hun zolder af om te kijken wat er nog aan geboortekaartjes, rouwkaarten en trouwboekjes te vinden is. En vraag in de familie na of er niet ooit al een neef of nicht is begonnen met een stamboom, wat best vaak zo is.

* Vul deze info aan met **secundaire gegevens**: opleiding, bezit, hobby's etc. Voeg er foto's en familie verhalen aan toe en er ontstaat van ieder familielid een kleine biografie.

* Al verzamelend merk je dat de hoeveelheid informatie best snel groeit. Bedenk daarom eerst welk deel van de familie je zou willen onderzoeken. Dat kan op verschillende manieren:

A Kwartierstaat: je werkt terug in de tijd en verzamelt de gegevens van je twee ouders, vier grootouders, acht overgrootouders, zestien betovergrootouders enzovoort (dus vanaf nu terug in de tijd).

B Stamreeks: je beschrijft niet al je voorouders, maar alleen de rechte lijn via je vader (patrilineair) of je moeder (matrilineair). Als je bijvoorbeeld geïnteresseerd bent in de herkomst van je familienaam, volg je de rechte, mannelijke lijn (jouw ouders, de ouders van je vader, de ouders van je grootvader aan vaders kant enzovoort).

C Parenteel: van je oudste voorouder volg je alle afstammelingen in mannelijke en vrouwelijke lijn (dus vanaf verleden naar nu).

2. VERHALEN EN ARCHIEFONDERZOEK

Wanneer je de gegevens van de familie verzameld hebt, is het tijd voor persoonlijke verhalen. Schrijver en journalist Karin Sitalsing: "Mijn eerste prioriteit was het luisteren naar verhalen, ook wel *oral history* genoemd. Want oude mensen zijn er misschien niet lang meer en archieven kunnen wachten. Toen ik vorig jaar naar Suriname ging, had ik een stapeltje foto's bij me om mensen een beetje op gang te helpen. Vaak waren de herinneringen wat weggezakt, maar als ik dan de foto van mijn overgrootmoeder liet zien, begon het weer te borrelen." Heb je ook de verhalen verzameld, dan duik je de archieven in. Tot 1811 kun je zonder al te veel moeite je familieleden terugvinden. In dat jaar werd in het grootste gedeelte van Nederland (dat destijds bij het Franse keizerrijk van Napoleon hoorde) de burgerlijke stand ingevoerd. Ook moest iedereen een vaste achternaam kiezen. Tot die tijd droeg je de naam van je vader (patroniem) en soms je moeder (matroniem), of werd je naam ontleend aan het beroep dat je uitoefende of de plek waar je woonde.

Wat heb je nodig om te zoeken in de burgerlijke stand? Minimaal de achternamen, maar liever ook de geboorte- en huwelijksdata, om er zeker van te zijn dat je je onderzoek start met de juiste voorouder.

Waar begin je met zoeken? Achterhaal eerst in welke gemeente je moet zijn. In het raadhuis of

het stadhuis van de gemeente waarin iemand woonde, kun je de akten van de burgerlijke stand erop naslaan. Een gemeentelijk archief is kleinschalig en daarom fijn om mee te beginnen als dit nieuw voor je is.

Hoe ga je verder? Begin bijvoorbeeld bij de namen van je opa's en oma's. Dan zoek je op hun ouders, en zo verder terug tot je uiteindelijk bij het jaar 1811 aankomt.

3. VERDER TERUGGAAN DAN 1811

Om nog verder terug te gaan in de tijd zoek je in kerkboeken (ook wel bekend als doop-, trouw- en begraafregisters: dtb's). Vroeger was vrijwel iedereen katholiek of protestant en geboorte, huwelijk en overlijden werden vanaf circa 1600 geregistreerd. Het doopregister van de Oude Kerk in Amsterdam, dat begint in 1564, is waarschijnlijk het oudst bewaard gebleven kerkboek in zijn soort. Kerkboeken kun je meestal raadplegen in regionale archieven, gemeentearchieven of via internet.

4. FAMILIEGESCHIEDENIS INKLEUREN

Geboortedata, woonplaatsen en beroepen: vaak is dat alles wat je van je voorouders weet. Om je een voorstelling te kunnen maken van hoe ze leefden en hoe bijvoorbeeld hun huis, dorp of stad eruitzag, kun je er geschiedenisboeken- en atlassen op naslaan. Ga niet alleen op zoek naar de landelijke geschiedenis, maar juist ook naar het verhaal van een dorp, stad of streek.

Sitalsing: "Lees boeken over het dagelijks leven van je voorouders. Al zijn het maar kleine dingen, je ziet je familie dan zo in die tijd rondlopen. In de jeugd van mijn overgrootvader was er bijvoorbeeld nog geen stroom en brandde de straatverlichting op gas. Elke dag kwam een mannetje op de fiets met een lange stok langs om al die lampen aan te steken. Wat ook leuk is: verzamel foto's, tekeningen, schilderijen, prentbriefkaarten uit die tijd. Zo kom je er bijvoorbeeld achter wat voor kleren mensen toen droegen." ●

ARCHIEVEN VIA INTERNET

- * **Cbg.nl:** centrum voor familiegeschiedenis, fijne site om mee te beginnen.
- * **Wiewaswie.nl:** site vol historische documenten, samenwerking tussen een groot aantal archiefinstellingen.
- * **Archieven.nl:** hier vind je oude kranten, maar ook de namen van bijna 68 miljoen mensen in oude archieven.
- * **Delpher.nl:** ruim een miljoen kranten, boeken en kranten online.
- * **Geheugenvannederland.nl:** goede site voor foto's en sfeerbeelden.
- * **Gahetna.nl/collectie:** heel veel materiaal uit het Nationaal Archief.